

GEOGRAFIJA_4 TEMA

Temos pavadinimas

Žalia – gyvybė, miškai, vietos

Temos santrauka ir pagrindinis tikslas

Ši tema skirta susipažinti su Lietuvos miškais ir vietiniais verslais, kurie susiję su šia aplinka, t.y. bitininkyste ir grybavimu. Tema padės vaikams sužinoti apie didžiausią Lietuvos mišką – Dainavos girią – ir Stelmužės qžuolą. Vienas iš temos tyrinėjimų yra skirtas susipažinti su vietovardžiais, susijusiais su žalia spalva, bei krepšiniu. Tyrinėjimai skatina vaikus nagrinėti skirtingus šaltinius: tekstus, nuotraukas, video, žemėlapius.

Raktiniai žodžiai

Žalia spalva, miškas, grybavimas, bitininkystė, vietovardžiai, krepšinis.

Svarbūs aspektai

Kalbinis lygmuo ir kiti aspektai, į ką svarbu atkreipti dėmesį	A - pagrindinis - B - tarpinis - C - pažengęs Tyrinėjimas 1 – A/B Tyrinėjimas 2 – A/B * (tekstai apie bitininkystę ir grybavimą gali būti skaitomi anglų kalba) Tyrinėjimas 3 – A/B (tyrinėjimui atlikti vaikai turi patys surasti dalį informacijos) Tyrinėjimai tinkami/gali būti pritaikomi skirtingoms amžiaus grupėms.
Laikas pasiruošimui ir į ką svarbu atkreipti dėmesį ruošiantis temai	Apie 1 val. Siūlome tyrinėjimus atlikti eilės tvarka. Svarbūs žingsniai: <ul style="list-style-type: none"> • Užsiregistravimas į edukacinę platformą; • Temos tyrinėjimų peržiūrėjimas; • Reikiamų (ar papildomų) priemonių pasirengimas; <i>Siekiant kiekviename tyrinėjime plačiau paanalizuoti tam tikrus aspektus, pateiktą papildomą informaciją ar vaizdus galite peržiūrėti kartu su vaikais arba pasiūlykite vaikams panagrinėti ją dar prieš tyrinėjimus.</i>
Laikas, skirtas temai	Apie 55 min. su įžanga ir temos aptarimu/įsivertinimu tuo atveju, jei vaikai visus tris tyrinėjimus daro savarankiškai ir vieną po kito. Aptarimus su vaikais galite atlikti po kiekvieno tyrinėjimo, arba jiems atlikus visus keturis tyrinėjimus: <i>Preliminarus tyrinėjimų laikas (įtraukiant aptarimus po kiekvieno):</i> Tyrinėjimas 1 – iki 15 min. Tyrinėjimas 2 – iki 20 min. Tyrinėjimas 3 – iki 20 min. *(tyrinėjimui atlikti vaikai skatinami papildomai ieškoti informacijos)
Priemonės, kurias galima naudoti temai	<ul style="list-style-type: none"> • Edukacinė platforma • Kompiuteriai arba mobilieji telefonai tyrinėjimams atlikti • Papildoma medžiaga/nuorodos, kurią analizuoja besimokantieji

<p>Papildomos nuorodos, kurios padės tyrinėjimus dar labiau praplėsti/pagilinti</p>	<p>Tyrinėjimui 1 apie medžius ir Stelmužės ąžuolą gali būti naudojama papildoma informacija: Stelmužės ąžuolas: https://www.vle.lt/straipsnis/stelmuzes-azuolas/ Pasaulio medis: https://www.vle.lt/straipsnis/pasaulio-medis/ Išskirtiniausių Lietuvos medžių dešimtukas: https://alkas.lt/2010/12/28/zurnalas-%E2%80%9Emiskai%E2%80%99C-isskirtiniausiu-lietuvos-medziu-desimtukas/</p> <p>Tyrinėjimui 2 apie bitininkystę ir grybavimą gali būti naudojama papildoma informacija ir įdomūs faktai:</p> <p><i>Įdomūs faktai apie bites:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vienas iš XIX a. prasidėjusio lietuvių nacionalinio judėjimo tikslų buvo Lietuvos ūkio, kartu ir bitininkystės, atkūrimas. Be to, bitės dažnai simbolizavo tautos vienybę. Apie jas rašė itin daug tautinio atgimimo (XIX a.–XX a. pr.) istorikų ir rašytojų, pvz.: Simonas Daukantas, Motiejus Valančius, Pranas Mašiotas, Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana ir kt. Gabrielė Petkevičaitė-Bitė dėl bičių simbolikos net pasirinko šį slapyvardį, ji taip pat baigė bitininkystės kursus ir užsiėmė šia veikla (kaip ir minėta Pečkauskaitė). 2. Stripeikiuose (Ignalinos raj.) veikia Senovinės bitininkystės muziejus. (http://www.biciumuziejus.lt/index.php/home) 3. Bičių reikšmę lietuvių kultūroje gerai iliustruoja žodžiai. Lietuvių kalboje veiksmažodis „mirti“ vartojamas kalbant apie žmones, o „dvėsti“, „stipti“ ir pan. – apie gyvūnus. Vienintelės iš gyvūnų bitės taip pat „miršta“ – matome, kaip jos buvo (ir yra) gerbiamos. (https://www.bernardinai.lt/2015-06-30-apie-bites-ir-ju-seimas/) 4. Bitės yra sunkiai prijauginamos, net ir aviliuose gyvenančios bitės elgiasi panašiai kaip laukinės bitės miškuose. Galima sakyti, kad ne bitės buvo prijaukintos, bet bitininkai perprato jų gyvenimo būdą ir pagal tai suformavo bitininkystės papročius. 5. Iš medaus gaminamas vienas seniausių alkoholinių gėrimų pasaulyje – midus. Jis Lietuvoje seniau buvo labai populiarus, buvo svarbus puotų gėrimas valdovų rūmuose, dvaruose. (https://www.vle.lt/Straipsnis/midus-18775) <p><i>Įdomūs faktai apie grybus:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lietuvių kalboje užfiksuota apie 1400 tarminių grybų pavadinimų, o tokia jų gausa rodo šią realybės sritį esant lietuviams gerai pažįstamą ir labai seną. Grybavimo veiklos paplitimą galima įrodyti ir tuo, kad jaunimo žargone dažnai vartojami žodžiai <i>grybas</i>, <i>lepšis</i> reiškia žioplį, nevykėlį; o posakis <i>pjauti grybą</i> – daryti nesąmones, neteisingai kažką atlikti. 2. Lietuvių kalboje paplitęs posakis „Auga kaip grybai po lietaus“ yra šiek tiek klaidingas, nes iki tol, kol išauga, grybiene kaupia maisto medžiagas ir iki grybo – vaisiakūnio – išaugimo praeina nuo 2 iki 4 mėnesių. Na, o kai grybas pradeda lįsti į paviršių, tada išauga jau labai greit. Kitas dažnas posakis „pigiau grybo“, „pigiau grybų“ – suprantamas ir pagrįstas: grybai auge miške ir nieko nekainuoja. 3. Lietuvoje paplitęs saldumynas – grybų formos meduoliai su glaistu, taip pat tiesiog grybų formos sausainiai – grybukai.
--	--

	<p>4. Pievagrybiai, dar vadinami šampinjonais, Lietuvoje auginami ir dirbtiniu būdu (juos galima užsiauginti ir savo darže!). Didžioji dalis Lietuvoje užaugintų pievagrybių eksportuojama į užsienį, daugiausia – į Skandinavijos šalis. (http://valstietis.lt/naujienos/ukininku-zinios/lietuvoje-auginami-ir-itin-brangus-grybai/)</p> <p>5. Agentūros „Factum“ duomenimis, rekordiškai didžiausias grybas – baravykas – Lietuvoje rastas 1971 m.: jo svoris 3 kg 50 g. (https://www.ve.lt/naujienos/lietuva/vakaru-lietuva/zemaiciai-rado-vieta-kur-auga-15-kg-sveriantys-baravykai-1742808/)</p> <p>6. Lietuvoje augantis grybas – kislusis elniagrybis – dėl savo neįprastos formos dažnai vadinamas velnio pirštais. (žr. http://www.grybai.net/nuodingi_grybai.php?lt=kislusis_elniagrybis)</p> <p>J. Marcinkevičiaus poemos Grybų karas įrašas e-pavelde: https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1B0001722990 Daugiau apie grybus: http://www.naujasigelpis.lt/?p=43410</p> <p>Tyrinėjimui 3 apie sengires: https://www.gyvasmiskas.lt/sengires-zmogaus-nepaliesti-miskai/</p>
--	--

Mokymosi scenarijaus eiga:

Dalis	Veiklos aprašymas	Skiriamas laikas
Pradžia	<p>Įženkite į temą pradėdami keliais klausimais ir bendra diskusija vaikų grupėje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Ką jums simbolizuoja žalia spalva?</i> - <i>Kaip manote, kokias Lietuvos vietas simbolizuoja žalia spalva? Ar esate jose buvę? Trumpai papasakokite apie jas.</i> 	5 min.
Pagrindinė dalis ir aptarimas	<p>Atliekami visi tyrinėjimai. Jei vaikai visus tris tyrinėjimus daro savarankiškai, siūlome sekti laiką.</p> <p>Aptarimus su vaikais galite atlikti po kiekvieno tyrinėjimo, arba atlikus visus tyrinėjimus. Siūlome tyrinėjimų rezultatus aptarti Jums prisijungus prie edukacinės platformos ir multimedijos pagalba rodant pažymėtus vaikų atsakymus. Galima ties kiekvienu tyrinėjimu plačiau diskutuoti: <i>Kaip manote, kodėl yra/buvo būtent taip? Kaip manote, kas yra pelningiau: bitininkystė ar grybavimas (tyrinėjimas 2)? Kodėl Lietuvoje buvo iškirsti nemaži plotai miškų (tyrinėjimui 3)?</i></p> <p><i>Galutiniam aptarimui:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Kas atliekant tyrinėjimus tau labiausiai įsiminė ar nustebino? O kas dar liko neaišku?</i> - <i>Kas tau po šių tyrinėjimų Lietuvoje dabar labiausiai asocijuojasi su žalia spalva?</i> - <i>Kaip manote, kodėl Lietuvoje turime tiek daug su žalia spalva susijusių vietovardžių ir vardų?</i> 	50 min.

Dalis	Veiklos aprašymas	Skiriamas laikas
Kaip tęsti tyrinėjimus?	<p>Po 1 tyrinėjimo su vaikais galite palyginti gyvenamąją aplinką supantį kraštovaizdį su Lietuvos miškų kraštovaizdžiu. Galite su vaikais pasvarstyti/padiskutuoti: <i>kas yra panašu ir kas skiriasi? Kaip manai, kodėl?</i></p> <p>Po 2 tyrinėjimo galite su vaikais atlikti papildomą užduotį: <i>padaryk nuotraukų koliažą ir pristatyk Lietuvos miškus (augalus, gyvūnus, grybus). Juos vienijanti spalva turėtų būti žalia. Siūlome vaikams pristatyti koliažus ir padiskutuoti.</i></p> <p>Po 3 tyrinėjimo vaikai gali peržiūrėti lietuvių režisieriaus Mindaugo Survilos filmo-dokumentinės poemos apie Lietuvos gamtą „Sengirė“ ištraukas:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=LOjaWq43Bsk</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=ey4wbBOWBtl</p> <p>Pokalbis su režisieriumi Mindaugu Survila: https://www.ziniuradijas.lt/laidos/maziau-yra-daugiau/mindaugas-survila-kodel-miskui-nereikia-zmogaus-isikisimo?video=1</p> <p>Ir padiskutuoti šiais klausimais:</p> <p><i>Kas šiose ištraukose tave labiausiai nustebino?</i></p> <p><i>Kaip manai, kuo sengirė yra ypatinga?</i></p> <p><i>Kokį klausimą apie Lietuvos gamtą norėtum užduoti režisieriui?</i></p> <p>Internetinis puslapis, pristatantis filmą Sengirė: http://www.sengire.lt/lt, kuriame galima rasti papildomos medžiagos mokytojams.</p>	Galite pasirinkti laiką

